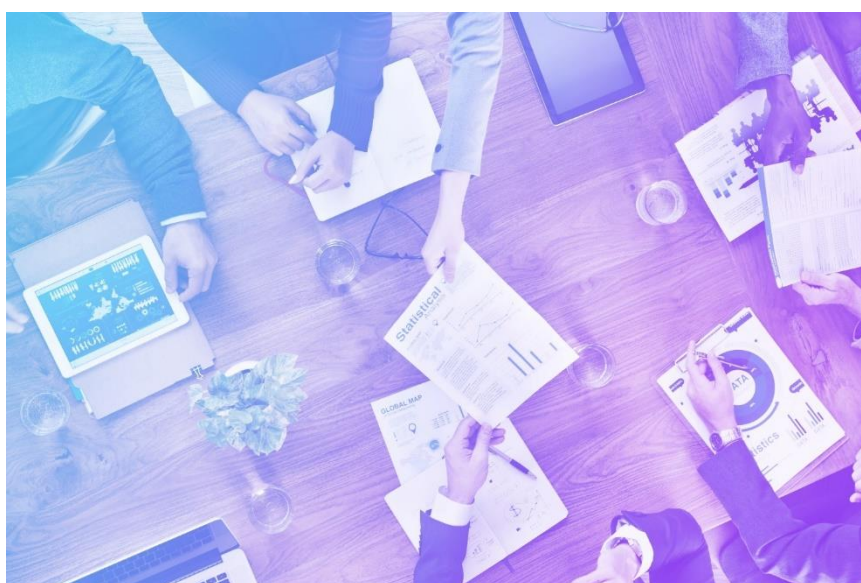

+מחקר הערכת אימפקט - תוכנית

"מרכזי יזמות באקדמיה"

תקציר מנהלים

מוגש לוועדה לתכנון ותקצוב – המועצה להשכלה גבוהה

נובמבר 2022

תקציר מנהלים

תכנית "מרכזי יזמות באקדמיה" הינה תכנית תמיכה תחרותית בהיקף של כ-66.75 מלש"ח מכספי המדינה בה משתתפים 15 מוסדות אקדמיים ברחבי הארץ. מטרת התכנית היא חיזוק החדשנות והיזמות באקדמיה הישראלית באמצעות: חשיפה והנגשה של עולם היזמות לסטודנטים וחוקרים, קידום חינוך והכשרה ליזמות, בנייה ושדרוג תשתיות בתחומי היזמות והחדשנות, יצירה ועידוד של תרבות יזמית, שיפור מעבר הידע מהאקדמיה לתעשייה ולהיפך (בעזרת מודלים חדשניים בסוגיית הקניין הרוחני), ועידוד פרויקטים עם היבטים יישומיים בעלי פוטנציאל השפעה גבוה. התכנית יצאה לדרך בקול הקורא שפרסמה ות"ת ב-2018 על סך 45 מיליון ₪ לתמיכה בהקמה או שדרוג של מרכזי יזמות וחדשנות במוסדות האקדמיים. לאור מספר ההגשות האיכותיות, הורחבה התוכנית בשיתוף פעולה עם המשרד לשוויון חברתי, אשר הקצה 11 מיליון ₪ נוספים כנגד מימון משלים תוספתי של 11 מיליון ₪ מהות"ת. ב-2020 השיקה ות"ת תכנית נוספת לקידום מיזמים סטודנטיאליים מצטיינים בשלב הוכחת היתכנות שפעלה לשני מחזורים בשנים תשפ"א-תשפ"ב.

מטרת מחקר זה היא לבחון את התרומה והתועלת של מרכזי היזמות בהיבטים אקדמיים, כלכליים וחברתיים עבור משתתפיהם (סטודנטים, בוגרים וחברי סגל), המוסדות האקדמיים, הקהילה מחוץ לקמפוס, האקו-סיסטם היזמי¹, והמשק הישראלי בכללותו; כמו-כן, להצביע על מסקנות והמלצות בנוגע להמשך התוכנית.

מהלך המחקר – המחקר כלל איסוף ועיבוד נתונים כמותיים ואיכותניים מתוך דוחות ועדת המעקב, דוחות ביצוע התקציב של המוסדות האקדמיים, שאלון עמדות שהופץ בקרב משתתפי התוכנית, ראיונות עומק עם מנהל/ות מרכזי היזמות, ובעלי עניין נוספים (נציגים של גופים ציבוריים, מגזר שלישי וקרנות), סקירת ספרות אקדמית, וקבוצת מיקוד עם משתתפי/ות מרכזי היזמות. הממצאים שעלו מתוך איסוף ועיבוד הנתונים מוצגים בהמשך בחלוקה לקטגוריות הבאות: (1) פעילות מרכזי היזמות (מספרי משתתפים ושיעורי משתתפים) (2) תרומה ושביעות רצון של המשתתפים בפעילות מרכזי היזמות ותרומה למוסד על פי דווח של ראשי מרכזי היזמות (3) מינוף תקצוב ות"ת (4) התרומה הכלכלית לאקו-סיסטם, ו-(5) ההחזר להשקעה, כלומר התשואה לתוכנית במונחים שונים (פעילויות, מספר מיזמים, גיוס מקורות מימון וגיוס השקעות למיזמים) אל מול התקציבים שהושקעו.

¹ הכוונה באקו-סיסטם היזמי היא לענף החדשנות והיי-טק הישראלי שכולל מגוון של בעלי עניין כמו חברות, יזמים, משקיעים ועוד.

(1) פעילות מרכזי היזמות:

- + ברכיב חינוך ליזמות² 40,069 משתתפים לקחו חלק בפעילות המרכזים. שיעור ההשתתפות עומד על 12.9% (מסך הסטודנטים במוסדות³).
- + ברכיב תרבות יזמית⁴, 33,367 משתתפים לקחו חלק בפעילות המרכזים. שיעור ההשתתפות עומד על 10.7% (מסך הסטודנטים במוסדות).
- + שיעור ההשתתפות במכללות גבוה יותר מאשר באוניברסיטאות הן ברכיב החינוך ליזמות (32% לעומת 9% באוניברסיטאות) והן ברכיב התרבות היזמית (13% לעומת 10% באוניברסיטאות). יחד עם זאת, סך המשתתפים באוניברסיטאות גבוה יותר.
- + שיעור ההשתתפות, וסך ההשתתפות באזור הצפון, גבוהים יותר משאר האזורים הגאוגרפיים (ייתכן בשל היצע פעילות גדול יותר המוצע באזור המרכז).
- + מספר המשתתפים בקורסים ללא נ"ז (כולל התנסויות מעשיות): 4,454.
- + 606 מנטורים ו-114 חברי סגל נטלו חלק בליווי הפיתוח של המיזמים.

(2) תרומה ושביעות רצון למשתתפים ולמוסדות:

- + 73% מהסטודנטים והבוגרים שהשיבו על חלק זה של השאלון (276 מתוך 482 משיבים) דיווחו על מידה רבה של תרומה אישית (כלים פרקטיים ופיתוח כישורים אישיים), תרומה מקצועית (השתלבות בשוק העבודה ושיפור המצב הכלכלי) ושביעות רצון מפעילות מרכזי היזמות.
- + 68% מבוגרי מרכזי היזמות שהשיבו על השאלון (92 משיבים) העידו על שימוש רב בכלים ומיומנויות שרכשו במהלך פעילותם.
- + משתתפי קבוצות המיקוד (סה"כ 20) העידו כי תוכנית מרכזי היזמות היא ייחודית ומעשית.
- + 75% מחברי הסגל שהשיבו על השאלון (18 משיבים מתוך 56) דיווחו על מידה רבה של תרומה אישית ומקצועית, ושביעות רצון.
- + להערכת כשליש ממנהליות/ות מרכזי היזמות, התרומה המרכזית של מרכזי היזמות למוסדות היא יצירת ממשקים ושיתופי פעולה (6 ראיונות מתוך 15). לפי דוחות המעקב תש"פ-תשפ"א, התקיימו 223 שיתופי פעולה עם גורמים חיצוניים, רובם עם מוסדות אקדמיים בארץ ובחול"ל (46 ו-50 בהתאמה), עם המגזר הציבורי (57), ועם המגזר השלישי (41).

(3) מינוף תקצוב ות"ת:

² חינוך ליזמות כולל: קורסים המקנים נ"ז, קורסים (כולל התנסויות מעשיות וסדנאות) ללא נ"ז, קורסים בהם משולבים תכני יזמות, הכשרות, פרויקטי גמר.

³ מספר הסטודנטים על פי נתוני למ"ס.

⁴ תרבות יזמית כוללת: אירועים, האקטונים, תחרויות וכדומה.

- + בסכימה של דיווחי מרכזי היזמות, גויס מימון משלים⁵ בגובה של 67% מתקצוב ות"ת⁶.
- + 8 מרכזי יזמות מתוך 15 גייסו מימון משלים גבוה מ-50% ביחס לתקציב ות"ת אשר בוצע בפועל.
- + באוניברסיטאות, המינוף על ידי מקורות פנימיים משמעותי יותר ביחס לתקצוב ות"ת בפועל (47% לעומת 23% במכללות). במכללות, המינוף על ידי מקורות חיצוניים משמעותי יותר ביחס לתקצוב ות"ת בפועל (64% לעומת 12% באוניברסיטאות).

(4) תרומה לאקו-סיסטם:

- + 9.5% מכלל התוכניות ליזמות באקו-סיסטם שייכות למרכזי היזמות⁷.
- + 3.5%-6% מכלל תוכניות ההאצה באקו-סיסטם שייכות למרכזי היזמות⁸.
- + הוקמו 441 מיזמים במרכזי היזמות, מתוכם 146 פעילים נכון לדוחות המעקב תשפ"א (33% מכלל המיזמים שהוקמו). כמו כן, 78% מהמיזמים שהצליחו לגייס השקעות עדיין פעילים. על פי תיקוף מול מנהלי מרכזי היזמות, מספר זה מהווה סטטיסטיקה גבוהה, ואף חריגה.
- + 60% מהמיזמים שהוקמו הם מיזמים עסקיים (סה"כ 267 מיזמים). 26% מהמיזמים שהוקמו הם מיזמים מענף הבריאות והפארמה. לפי [SNC](#) ו-[IVC](#), 20%-23% מחברות הטכנולוגיה במשק הישראלי הם בתחום מדעי החיים והבריאות, כך שפיתוח המיזמים במרכזי היזמות דומה לתמהיל החברות במשק.
- + המיזמים שהוקמו גייסו 609 מלש"ח להשקעה, סכום המהווה 1015% מסך תקציבי מרכזי היזמות (מתוכם, מיזם [ReMilk](#) מאוניברסיטת ת"א גייס 442 מלש"ח).
- + 71% מבוגרי המרכזים שהשיבו על השאלון (101 מתוך 144), ענו בחיוב לשאלה האם המשיכו לעסוק בפיתוח מיזם בעת מילוי השאלון, מהם 57% המשיכו לעסוק בפיתוח אותו מיזם ו-14% במיזם אחר.
- + ממצאי [דוח רשות החדשנות לשנת 2021](#) מצביעים על ירידה בכמות הסטארט-אפים החדשים ובנטייה ליזמות. לאור נתון זה, 69% מבוגרי מרכזי המרכזים העידו כי הם מעריכים בסבירות גבוהה שיעסקו בתחום היזמות בעתיד. בהתבסס על מספר המשתתפים בתוכנית (כ-40,000⁹), ניתן להסיק כי מרכזי היזמות הם בעלי פוטנציאל גבוה להזנה של האקו-סיסטם הישראלי בכוח אדם יזמי המצוי במחסור משמעותי.

⁵ מימון משלים כולל מקורות פנימיים ומקורות חיצוניים.
⁶ בקול הקורא נדרש מהמוסדות להעמיד מימון משלים של לפחות שליש מגובה המענק. המימון שגויס גם מומש בהתאם לדוחות ביצוע שהוגשו על ידי המוסדות.
⁷ לפי נתוני ארגון [SNC](#).
⁸ 6% לפי [SNC](#), 3.5% לפי [IVC](#).
⁹ ברכיב חינוך ליזמות בלבד.

+ בעלי עניין שונים ובהם גופי מחקר, קרנות וארגוני מגזר שלישי, העוקבים אחר האקו-סיסטם היזמי הישראלי מכירים בהשפעה של מרכזי היזמות באקדמיה כמרכזים אשר יצרו תשתיות של ידע, מכשירים כוח אדם איכותי, לוקחים חלק חשוב בחינוך הדור הבא ליזמות, ותורמים למינוף האקוסיסטם.

(5) החזר להשקעה:

+ על כל 1 מלש"ח מתקציב המרכזים¹⁰ הוקמו בממוצע 7.3 מיזמים, מתוכם 2.4 פעילים כיום ו-1.4 רשומים.

+ על כל 1 מלש"ח מתקציב המרכזים נערכו בממוצע 42 פעילויות לטובת חינוך ותרבות יזמיים, עם יותר מ-1,000 משתתפים (מתוכם בסה"כ 217 חברי סגל בשנים תש"פ-תשפ"א).

+ על כל 1 ₪ מתקציב ות"ת שבוצע בפועל, מרכזי היזמות גייסו 0.39 ₪ ממקורות פנימיים ו-0.27 ₪ ממקורות חיצוניים.

+ על כל 1 ₪ מתקציב מרכזי היזמות, המיזמים שקמו הצליחו לגייס 10.15 ₪ להשקעה. על פי תיקוף מול מנהלי המרכזים מספר זה מהווה סטטיסטיקה גבוהה ואף חריגה.

לסיכום, ממצאי דוח האימפקט מצביעים על הישגים מרשימים של התוכנית ביחס לסך התקצוב המתקבל מות"ת. ניתן לקבוע כי מרכזי היזמות מייצרים אימפקט משמעותי בקרב הסטודנטים, המוסדות ואף עבור אנשי הסגל והאקו-סיסטם, וזאת על אף שחלפו שלוש שנות פעילות בלבד.

המלצות הדוח:

+ המשך הטמעת תכנים יזמיים בתוכניות לימוד השונות;
+ הטמעה של מערך איסוף נתונים לצורך מעקב אחר פעילות מרכזי היזמות (כולל בניית צינור מידע לגופי מחקר כמו SNC ו-IVC);

+ בחינת שיתוף פעולה אסטרטגי עם הרשות לחדשנות ומשרד המדע;
+ בהתחשב ביכולת גיוס המשאבים של המיזמים, ומספר המיזמים הפעילים (כ-146 מתוך 441 שפותחו) מומלץ לקדם פיתוח קרנות סטודנטיליות לתמיכה במיזמי סטודנטים וחוקרים.

¹⁰ תקציב המרכזים כולל את תקצוב ות"ת בפועל ואת המימון המשלים מצד המוסדות.